

uputi za izračunavanje nove stanarine, ne bi trebalo ništa objašnjavati.

2) Prije godinu dana čitali smo u Vjesniku (24. III 1959.) da su štedni ulozi u zemlji, u razdoblju od 1957. do 1959., porasli za 2 i po puta.

Na temelju bankovnih podataka da su ulošci na početku rečenog razdoblja iznosili 19,8 milijarda dinara, a na svršetku 48,5 milijarda, i jednostavna računa moglo se reći: ulošci su porasli za 28,7 milijarda ili porasli su na iznos 2 i po puta veći od početnoga; te još i tako da su porasli za skoro 150%.

Eto odmah tri zamjene, jedna bolja od druge, za onaj, najblaže rečeno, nejasni izraz. Porast je naime bio ne onoliki koliko je rečeno u novinama, nego po logičnom tumačenju za 19,8 milijardi manji.

3) U Vjesniku od 14. VI 1958. izišao je zanimljiv i informativan članak o kanalu između Vukovara i Šamca koji bi se imao izgraditi u nekoliko narednih godina. Pisac B. B-ć kaže da će se izgradnjom toga kanala sadašnji vodeni put između spomenutih mjesta Dunavom i Savom, dug blizu 480 km, skratiti za 8 puta. Kanal bi naime imao biti dug samo 60 km.

Može li se ikoja veličina umanjiti za 8 puta, što znači za 800%. Svaka stvar uzeta kao cjelina ima svojih 100%, a ne više, i ako se uopće može umanjivati, može se umanjiti najviše za tih svojih sto procenata.

Pisac je mogao lijepo reći da će put kanalom, kad bude izgrađen, biti osam puta kraći od sadašnjeg puta Dunavom i Savom. Mogao je reći i tako da će se, ploveći kanalom, moći stići iz Vukovara u Šamac za osminu vremena koliko se troši sada ploveći skoro oko čitavoga Srijema.

To mu se valjda činilo previše jednostavnim, pa je stvar malo zamaglio. Ali drugo je reći: *novi će put biti kraći*, a drugo: *stari će se put pokratiti*.

Nije potrebno nabrajati više primjera. Iz ovih koji su navedeni vidi se dosta jasno koliko mogu biti nezgodni izrazi »za — puta«, kao i to da se oni mogu mimoići i zamijeniti boljima koji neće nikoga zbunjivati.

Vidi se i to da prevodenje na bolje izraze nije uvijek tako jednostavan posao kako mnogi misle. Ako se samo izostavi prijedlog *za*, a ništa ne učini za naknadu, mijenja se i smisao rečenice. Zato se mora ujedno sva rečenica prestilizirati da se uspostavi pravi smisao.

Jezik se razvija i traži nove i nove izražajne oblike. No nije sve što je novo, samim tim već i bolje. Nemojmo se ogradi-vati, ali primati treba samo ono što je uistinu bolje, i logički i stilistički.

Dominik Saračević

ZNAČENJA POSVOJNE ZAMJENICE NAŠ

Među »riječi koje svoje značenje dobivaju iz konteksta«¹ treba u prvom redu ubrojiti zamjenice. U rečenici *On radi*, uzetoj napose, subjekt je vrlo nejasan, jer zamjenica u ovom slučaju može značiti bezbroj različitoga živog i neživog. Za potpuno razumijevanje ove rečenice potreban je kontekst, iz kojega se vidi da se zamjenica *on* odnosi na čovjeka, traktor, sat, radnika i sl., tj. da je ispunjen jedan od uvjeta postavljenih pravilom: »Zamjenice su riječi koje zamjenjuju imenice, pridjeve i brojeve.«²

Međutim, ponekad zamjenice imaju jasno značenje bez obzira na kontekst izvan sintagme kojoj pripadaju. To osobito vrijedi za posvojnu zamjenicu *naš*.

Lična zamjenica *mi* po svom se značenju i upotrebi dosta razlikuje od drugih dviju pluralnih ličnih zamjenica. Zamjenica *mi* označava skup međusobno povezanih jedinki, dakle kolektiv. Zamjenice pak *vi*, *oni* mogu značiti to isto, ali se također mogu upotrijebiti i za više jedinki koje su se na okupu

¹ E. H. Sturtevant: An Introduction to Linguistic Science,⁵ New Haven 1956, § 196.

² Brabec - Hraste - Živković: Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika,³ Zagreb 1958, § 117.

naše stjecajem prilika i nemaju ništa zajedničko. Analogno ličnoj zamjenici *mi*, posvojna zamjenica *naš* riječ je kolektiva o sebi samom. Prema tome, zamjenice *mi* i *naš* imaju stanovit emocionalni prizvuk.

Prvu nijansu u nizu svojih samostalnih vlastitih značenja zamjenica *naš* ima u obitelji (*naš dom, naša majka, naš braco*).

Druga joj je nijansa nastala i održava se u ma kojem kolektivu (*naša ulica, naš razred, naš klub, naš grad*).

U značenju 'domaći' zamjenica *naš* upotrebljava se već dugo vremena, također potpuno samostalno: Kranjčevićeva pjesma »Naš čovo«, nekadašnji književni časopis »Naše gore list«, Bogdanovićeve zbirke ogle-da »Naši i strani«. Još od Relkovićevih i ranijih vremena do danas u upotrebi je, naročito po Slavoniji, pridjev *naški*, koji je nastao upravo na toj osnovi. Od te je zamjenice postala i stara riječ *našjenac* 'zemljak'. (Pomet u 1. činu Držićeva »Dunda Maroja«: »Ajme, tu se čini neka festa. To mora da su našijenci. — Ej, po svetoga Tripuna, jeste li vi našijenci?«³). Zamjenici *naš* zahvaljuje svoj postanak i glagol *ponašiti* (učiniti našim).

Slijedeća nijansa u značenju zamjenice *naš* čuje se u izrazima: *naša omladina, naša zemlja, naša privreda, naša armija* i sl. Tu je *naš* 'jugoslavenski', a novo je značenje nastalo iz patriotskih poticaja.

Napokon, samostalno upotrijebljena zamjenica *naš* može u određenim slučajevima značiti pripadanje svim ljudima (čovječanstvu): *naša Zemlja, naš planetni sustav, naše računanje vremena, astronomski časopis »Naše nebo«* i sl.

Postoji, dakle, čitava ljestvica značenja posvojne zamjenice *naš*; u svim navedenim skupinama ta se riječ upotrebljava potpuno samostalno, tj. samo je po sebi razumljivo što ona zamjenjuje, pa ne treba u kontekstu tražiti pridjev na koji se ona odnosi. U tim

³ Marin Držić: Dundo Maroje. Komedija u tri čina. Nakladno poduzeće Glas rada, Zagreb 1950, str. 11.

primjerima zamjenica *naš* razvila je prigodna značenja koja su se već toliko proširila i učvrstila da se ova riječ i podosta semantički osamostalila. To je osamostaljivanje zamjenice *naš* uzrokovalo urođena ljudska ljubav i sklonost prema kolektivu (dakle emocionalni faktor). Otuda toliko emocionalnog prizvuka u svakoj od pet nabrojanih skupina za značenje ove zamjenice.

Josip Uončina

PROMJENA U NAZIVU ČASOPISA

Kao što su čitaoci primijetili, u podnaslovu časopisa »Jezik« proširen je naziv hrvatskoga jezika u hrvatskosrpski jezik. To je učinjeno prema zaključku upravnog odbora Hrvatskog filološkog društva od 16. veljače 1961., a u skladu s novosadskim zaključcima o hrvatskosrpskom jeziku i pravopisu iz god. 1954. Učinjeno je to tek sada jer je ovo zapravo prvo godište »Jezika« nakon izlazenja latiničkog »Pravopisa hrvatskosrpskoga književnog jezika« (Zagreb 1960) i ćiriličkog »Pravopisa srpskohrvatskoga književnog jezika« (Beograd 1960). Sada se i gramatike i rječnici i svjedodžbe i naučni jezični instituti i na hrvatskoj i na srpskoj strani služe dvostrukim nazivom jezika da bi se već i u samom imenu jezika naglasilo da je to jezik i Hrvata i Srba. Tako se od najnovijeg vremena i Institut za srpski jezik Srpske akademije nauka i umetnosti u Beogradu prozvao Institutom za srpskohrvatski jezik.

Nadamo se da će čitaoci »Jezika« pravilno shvatiti ovu širokogrudnu odluku obadviju strana koja odgovara i naučnoj spoznaji. To dakako ne znači da se u privatnom životu jezik mora samo tako nazivati i da to mora biti baš uvijek. Osnovno je da se u službenoj upotrebi jezik naziva povezivanjem obadvaju narodnih pridjeva, da ne bi dolazila do izražaja nikakva isključivost, nego naprotiv snošljivost i razumijevanje u jezičnim pitanjima na objema stranama.

Lj. J.